

A photograph with a strong red color cast. In the foreground, the dark silhouettes of two people are seen from behind, looking out over a landscape. The person on the left has curly hair, and the person on the right has straight hair. They appear to be standing in a field or park. In the background, there is a line of trees and a horizon under a bright sky. The overall mood is contemplative and serene.

QUEER CS

QUEER CS

Základní historické kontexty:

- **§ 129** trestního zákoníku z roku 1852 – trestnost homosexuálního chování až pětiletým žalářem pro muže a ženy (v českých zemích)
- Snahy o **emancipaci homosexuality** – aktivismus právníků, lékařů a samotných homosexuálů (Hlas sexuální menšiny, Nový hlas)
- **1961** – konec trestnosti homosexuality (v platnosti § 244 trestající pohlavní styk s osobou stejného pohlaví mladší 18 let nebo homosexuální pohlavní styk s osobou téhož pohlaví za úplatu)
- **2006** – v Česku schváleno registrované partnerství
- **2009** – v Česku schválen antidiskriminační zákon

Jan Seidl a kol. (2012): *Od žaláře k oltáři*, Brno: HOST.

QUEER CS

Gayové a lesby v domácích filmech před rokem 1989:

- Přímá reprezentace gay a lesbických postav minimální
- Marginalizované figury
- Stereotypy

QUEER CS

Meziválečná a protektorátní kinematografie

- *Aféra plukovníka Redla* (K. Anton, 1931)
- **Queer okamžiky** zasazené do heterosexuálních zápletek: *Muži v offsidu* (S. Innemann, 1931), *Advokátka Věra* (M. Frič, 1937), *Velbloud uchem jehly* (H. Haas, O. Vávra, 1937), *Prosím pane profesore!* (Z. Hašler, 1940) apod.
- **Cross-dressing**: *Holka nebo kluk?* (V. Slavínský, 1938), *Poslíček lásky* (M. Cikán, 1937), *Pozor, straší!* (K. Lamač, 1938), *Venoušek a Stázička* (Č. Šlégl, 1939), *Vy neznáte Alberta?* (Č. Šlégl, 1940) apod.

QUEER CS

Zestátněná kinematografie

Gayové a lesby převážně jako psychicky **narušené, negativní** či **komické** vedlejší postavy:

Návrat ztraceného syna (E. Schorm, 1966), *Hotel pro cizince* (A. Máša, 1966), *Fandy, ó Fandy* (K. Kachyňa, 1983), *Pavučina* (Z. Zaoral, 1986), *Antonyho šance* (V. Olmer, 1986), *Kopytem sem, kopytem tam* (V. Chytilová, 1988), *Slunce, seno a pár facek* (Z. Troška, 1989) apod.

QUEER CS

Queer čtení

- Překračování tradiční heterosexuální ideologie, rozklad konvenční reprezentace mužských a ženských postav na filmovém plátně

Hrdinka v klasickém filmu – pasivní pozice, dekorativní funkce, objekt touhy mužského hrdiny

Hrdina v klasickém filmu – aktivní pozice, ovládá pohled, vyloučení erotických konotací v souvislosti s mužským tělem (stylizace a předvádění mužského těla na odiv má feminní konotace a přináší hrozbu výsměchu nebo nařčení z homosexuality)

QUEER CS

Václav Krška

(1900–1969)

- Neskrývaná homosexualita v osobním životě , trestní postihy
- Literární počátky ve 20. a 30. letech: *Klaris a šedesát věrných*, *Odcházeti s podzimem*, *Dionysos s růží* (témata chlapeckého dospívání s gay zápletkami, přírodní motivy)
- Filmový debut *Ohnivě léto* (1939, podle předlohy *Odcházeti s podzimem*), dále: *Kluci na řece* (1944), *Řeka čaruje* (1945), *Stříbrný vítr* (1954), *Dalibor* (1956), *Osení* (1960) aj.
- Atypická stylizace mužských hrdinů – předpoklad erotizace mužského těla (mužské tělo jako spektakl)

QUEER CS

„Vzhledem k tomu, že jsem jako spisovatel osoba veřejně známá, obrátilo se proti mně veřejné mínění a v každé sebenevinnější návštěvě u mne bylo hned shledáváno něco závadného. Můj dům byl také střežen četníky, a to zejména i v nočních hodinách, a po celém Písku kolovaly o mně stále nejnesmyslnější pomluvy. V této atmosféře žil jsem několik let stále bezdůvodně podezírán.“ (Václav Krška, 1941 / žádost o prezidentskou milost)

QUEER CS

„Doznávám, že jsem pěstoval pohlavní styk s muži, ale nedělo se to ani ze zábavy, ani z nějaké perverze, ale dělal jsem to proto, že jsem jinak jednat nemohl, neboť jsem takového založení. Já považuji svůj sklon za něco zcela přirozeného, za což nenesu žádné zodpovědnosti. Já jsem často bojoval zoufale se svou přirozeností a chtěl jsem se již zastřeliti. Ale marně jsem se své přirozenosti bránil. Zabýval jsem se tímto poměrem ve svých románech, hledaje východisko, studoval i cizí autory, kteří se tímto poměrem zabývají. Stejným problémem zabývám se i ve svých dramatech. Ve svém jednání jsem nespatořoval ničeho nemravného, špatného, nic, co by škodilo kultuře společnosti.“ (Václav Krška, 1934)

QUEER CS

Řeka čaruje (1945)

QUEER CS

Stříbrný vítr (1954)

QUEER CS

Osení (1960)

QUEER CS

Petr Weigl

(*1939)

- Absolutorium na FAMU počátkem šedesátých let, dramaturg a režisér Československé televize, práce pro divadlo, tvorba v ČSR i v zahraničí
- Specializace na hudební filmy – zpracování oper nebo baletů:
Radúz a Mahulena (1970), *Apollon Musagétes* (1973), *Rusalka* (1977), *Utrpení svatého Šebestiána* (1984) apod.
- Záměrná stylizace, čerpající z operní estetiky
- Převrácení tradičního směru touhy mužských hrdinů po ženských hrdinkách (muž je zde objektem touhy a předmětem pohledu)
- Statické, sošné kompozice postav vybízejí ke kontemplaci.

QUEER CS

Radúz a Mahulena (1970)

QUEER CS

Rusalka (1977)

QUEER CS

Queer čtení českých filmů

Konstrukce vyprávění a postav

Inovace filmové formy v **60. letech**: princip nejednoznačnosti (zatajování přesnějších motivací jednání postav) – větší interpretační vklad ze strany publika

Údolí včel (František Vlášil / 1967)

QUEER CS

Potlačení nebo absence linie
utváření heterosexuálního páru,
místo ní utváření přátelství
dvou mužů:

První den mého syna

(Ladislav Helge / 1964)

Finský nůž

(Zdenek Sirový / 1965)

QUEER CS

Queer perspektiva a ženy na filmovém plátně?

- Absence výrazných hrdinek i ženských hvězd, které by podporovaly queer čtení (situace před rokem 1945 i po něm).

QUEER CS

Sedmikrásky (Věra Chytilová / 1966)

QUEER CS

Veronika (Otakar Vávra / 1985)

QUEER CS

Situace po roce 1989:

- *Zkouškové období* (Z. Troška, 1989) – první český film s otevřeně gay motivy
- Pokračování v tradici zobrazování queer jako negativních, psychicky narušených či komických postav: *Kouř* (T. Vorel, 1990), *Requiem pro panenku* (F. Renč, 1992), *Šeptej* (D. Ondříček, 1996).
- Wiktor Grodecki: *Andělé nejsou andělé* (1994), *Tělo bez duše* (1996), *Mandragora* (1997)
- „Korektnější“ a „civilnější“ reprezentace queers: *Nuda v Brně* (V. Morávek, 2006), *Pusinky* (K. Babinská, 2007), *Venkovský učitel* (B. Sláma, 2008), *Zoufalci* (J. Rudolfová, 2009).